Lietas Nr. A420281913
Lietas arhīva Nr. AA43-0313-15/8

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2015.gada 19.janvārī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente I.Kaļiņina,
tiesnese S.Liniņa un tiesnese U.Mihailova

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras administratīvā akta izdošanu – vecuma pensijas piešķiršanu ar atvieglotiem noteikumiem, sakarā ar /pers A./ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 20.septembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja /pers. A/ vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – aģentūra) ar lūgumu piešķirt vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem kā mātei, kura aprūpējusi bērnu invalīdu.

Ar aģentūras 2012.gada 10.decembra lēmumu Nr.11-8/16697 (turpmāk – Lēmums) kā galīgo iestādes lēmumu pieteicējas lūgums atteikts, jo nav izpildījušies likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtās daļas nosacījumi. Proti, bērnam (/pers. D/), kuru pieteicēja aprūpēja, invaliditāte līdz astoņu gadu vecumam nav bijusi noteikta. Pieteicēja nav iesniegusi medicīnisku slēdzienu, kas liecinātu par pretējo. Arī Veselības darbaspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija (turpmāk – komisija) pēc aģentūras pieprasījuma sniegtajā atzinumā, apstiprināja, ka pieteicējas dēlam nebija pamata noteikt invaliditāti līdz astoņu gadu vecumam.

[2] Pieteicēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu, lūdzot atcelt Lēmumu un izdot pieteicējai labvēlīgu administratīvo aktu. Pieteicēja paskaidro, ka viņai netika dota iespēja iepazīties ar komisijas atzinumu, līdz ar to viņai nav saprotams atteikuma pamatojums.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 20.septembra spriedumu pieteicējas pieteikums noraidīts. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Tiesa, pārbaudot, vai pastāv priekšnoteikumi pieteicējai labvēlīga administratīvā akta izdošanai, konstatēja turpmāk minēto.

Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturto daļu tiesības uz vecuma pensiju piecus gadus pirms šā panta pirmajā daļā noteiktā vecuma sasniegšanas, ja apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 25 gadiem, ir bērna vecākam vai aizbildnim, kurš laika periodā, līdz bērns sasniedzis 18 gadu vecumu, ne mazāk kā astoņus gadus ir aprūpējis piecus vai vairāk bērnus vai bērnu, kurš normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā vismaz astoņus gadus ir bijis atzīts par bērnu ar invaliditāti. Šādu tiesību nav personai, kurai atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības vai kura atcelta no aizbildņa pienākumu pildīšanas nekārtīgas šo pienākumu izpildīšanas dēļ.

Tātad piecu vai vairāk bērnu aprūpēšanu vismaz astoņus gadus likumdevējs smaguma ziņā ir pielīdzinājis bērna ar invaliditāti vismaz astoņus gadus aprūpēšanai, paredzot kā vienā, tā otrā gadījumā personai pensionēšanās atvieglojumus.

No likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtās daļas izriet trīs priekšnoteikumi vecuma pensijas iegūšanai ar atvieglotiem noteikumiem (tiesības pieprasīt vecuma pensiju piecus gadus pirms 62 gadu vecuma sasniegšanas), proti:

1) noteikta vecuma sasniegšana;

2) personas apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 25 gadiem;

3) persona vismaz astoņus gadus ir aprūpējusi piecus vai vairāk bērnus vai bērnu ar invaliditāti;

4) personai nav atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības vai tā nav atcelta no aizbildņa pienākumu pildīšanas nekārtīgas šo pienākumu izpildīšanas dēļ.

Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 27.pantā noteikto pensijas pieprasījums un pensijas piešķiršanai (pārrēķināšanai) nepieciešamie dokumenti iesniedzami personīgi vai nosūtāmi elektroniski vienai no aģentūras nodaļām.

Tātad personai, kura pretendē uz valsts pensijas piešķiršanu saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturto daļu kā bērna ar invaliditāti vecāks, ir pienākums iesniegt aģentūrā pierādījumus, kas apliecina faktu, ka bērns, kuru persona aprūpēja, vismaz astoņus gadus bijis bērns ar invaliditāti.

Turklāt par pierādījumiem, ar kuriem pieteicēja varēja aģentūrai pamatot to, ka viņas aprūpētais bērns ir bērns ar invaliditāti, varēja kalpot attiecīgajā laika posmā izsniegts ārstniecības iestādes slēdziens.

Pieteicēja aģentūrā nav iesniegusi slēdzienu, kas apliecinātu, ka viņas dēls /pers. D/ būtu atzīts par bērnu invalīdu vismaz astoņus gadus.

Tādēļ atzīstams, ka pieteicēja, pieprasot pensiju, aģentūrai nebija pierādījusi faktu, ka bērns, kuru pieteicēja aprūpējusi, vismaz astoņus gadus bijis bērns ar invaliditāti.

Aģentūras nodaļa, lai lemtu par pieteicējas tiesībām uz pensiju ar atvieglotiem noteikumiem, pieprasīja komisijas kā eksperta atzinumu, un komisijas ārsts eksperts 2012.gada 14.septembra atzinumā, pamatojoties uz iepriekš minēto kārtību un tās 1.pielikumā uzskaitīto slimību un patoloģisko stāvokļu sarakstu, ir secinājis, ka /pers. D/ varēja netikt izsniegts medicīniskais slēdziens par atbilstību bērna invalīda statusam līdz astoņu gadu vecumam.

Pēc tiesas pieprasījuma komisija 2013.gada 6.augustā sniedza atkārtotu atzinumu, kurā atzīts, ka /pers. D/ nebija kritēriju invaliditātes noteikšanai līdz astoņu gadu vecumam.

Pieteicējas dēls /pers. D/ ir dzimis /datums/, līdz ar to līdz /datums/, t.i., līdz laikam, kad pieteicējas dēls sasniedza 12 gadu vecumu, viņam nevarēja tikt izsniegts medicīniskais slēdziens par atbilstību bērna invalīda statusam.

Līdz ar to tiesa atzina, ka neizpildās likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtās daļas izrietošais priekšnoteikums, ka persona vismaz astoņus gadus ir aprūpējusi bērnu ar invaliditāti.

[3.2] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāve norādīja, ka atzinumi ir kritiski vērtējami, jo tie sastādīti, nepilnīgi izvērtējot pieteicējas dēla /pers. D/ veselības stāvokli strīdus periodā, kā arī minētie atzinumi izdoti, pārkāpjot lietvedības noteikumus.

Tiesa noraidīja minētos argumentus, jo atzinumi ir motivēti un pamatoti, satur normatīvo aktu pētījumu aprakstu, to rezultātā izdarītos secinājumus un motivētas atbildes, tāpat minētie atzinumi sniegti eksperta profesionālo (speciālo) zināšanu robežās, arī izdarītie secinājumi pamatoti ar speciālām zināšanām, secinājumi loģiski izriet no konstatējumiem un nenonāk pretrunā ar citiem lietā ticami noskaidrotajiem faktiem. Tiesai neradās šaubas par eksperta kompetenci, kā arī neieinteresētību lietas iznākumā. Tāpat tiesa konstatēja, ka ārstu ekspertu rīcībā bija visa ar lietu saistītā objektīvi nepieciešamā informācija, lai izdarītu motivētus un pamatotus secinājumus.

Ievērojot minēto un izvērtējot atzinumus kopsakarā ar citiem lietā esošajiem pierādījumiem, tiesa atzina ārstu ekspertu izdarītos secinājumus par pamatotiem un nekonstatēja pamatu tos apšaubīt.

[3.3] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāve norādīja, ka 1996.gada 23.oktobra invaliditātes izziņā Nr.AC011733 norādīts invaliditātes cēlonis – no bērnības, līdz ar to ir pierādīts, ka pieteicēja ir aprūpējusi bērnu invalīdu no bērnības.

Tiesa noraidīja arī minēto argumentu, jo šāds ieraksts apzīmē ne tik daudz cēloni (bērnība nevar būt cēlonis invaliditātei), cik norāda, ka invaliditātes noteikšanai pamatā esošie apstākļi ir iestājušies bērnībā, precīzi nenosakāmā vecumā. Kopsakarā ar pārējiem lietas materiāliem, kas raksturo /pers. D/ saslimšanas raksturu un ilgumu, minētais kompetentas institūcijas atzinums nav iztulkojams tādā veidā, ka /pers. D/ ir bijis bērns invalīds no agra vecuma (pirms invaliditātes noteikšanas).

[4] Par Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 20.septembra spriedumu pieteicēja iesniedza apelācijas sūdzību, kurā nepiekrīt tiesas sprieduma motivācijai un uzskata, ka komisijas atzinumiem nav juridiska spēka, jo tie nav noformēti uz komisijas veidlapas un tiem nav reģistrācijas numura. Turklāt komisijas 2013.gada 6.augusta atzinumā, kura sagatavošanai netika saņemti papildus dokumenti par pieteicējas dēla veselības stāvokli, nav norādīts, ka tas taisīts pēc tiesas pieprasījuma.

[5] Paskaidrojumā par pieteicējas apelācijas sūdzību aģentūra paudusi viedokli, ka pirmās instances tiesas spriedums ir pareizs.

[6] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmajai daļai apelācijas instances tiesa administratīvo lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[7] Izvērtējusi lietā esošos pierādījumus kopsakarā ar administratīvā procesa dalībnieku izvirzīto argumentu pamatojumu, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējas apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[8] Apgabaltiesa konstatē, ka, izvērtējot priekšnoteikumus pieteicējai labvēlīga administratīvā akta izdošanai, aģentūra vērtēja likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtās daļas tiesību normu, kas bija spēkā pieteicējas iesnieguma dienā (2012.gada 8.maijs), savukārt pirmās instances tiesa vērtēja lietas faktiskos apstākļus kopsakarā ar likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturto daļu redakcijā, kas bija spēkā Lēmuma pieņemšanas dienā (2013.gada 1.februāris).

Līdz 2012.gada 17.jūlijam likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtā daļa noteica, ka personām, kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem un kuras aprūpējušas līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai piecus vai vairāk bērnus vai bērnu invalīdu, ir tiesības pieprasīt vecuma pensiju piecus gadus pirms šā panta pirmajā daļā noteiktā vecuma sasniegšanas. Šādu tiesību nav personām, kurām atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības. Turklāt atbilstoši likuma „Par valsts pensijām" 27.pantam pensijas pieprasījums un pensijas piešķiršanai nepieciešamie dokumenti personīgi iesniedzami vienā no aģentūras nodaļām.

Pieteicēja, 2012.gada 8.maijā pieprasot pensiju ar atvieglotiem noteikumiem, dokumentu, kas apstiprina faktu, ka pieteicēja aprūpējusi līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai bērnu invalīdu, aģentūrai nav iesniegusi. Šādu pieprasījumu iniciējusi aģentūra un 2012.gada 14.septembrī arī saņēma komisijas ārsta eksperta atzinumu (*lietas 20.lapa*), no kura izriet, ka pieteicējas dēls varēja būt arī neatzīts par bērnu invalīdu līdz astoņu gadu vecumam.

Tā kā aģentūras rīcībā nav bijis neviens pierādījums tam, ka pieteicējas dēls bija atzīts par bērnu invalīdu līdz astoņu gadu vecumam, jo arī pieteicēja šādu pierādījumu nav iesniegusi, tad aģentūra pamatoti noraidīja pieteicējas lūgumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu.

[9] Pirmās instances tiesa, izskatot lietu, atzina, ka nav konstatējami priekšnoteikumi pieteicējai labvēlīga administratīvā akta izdošanai arī pēc tās tiesību normas (likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtā daļa), kas ir spēkā pēc 2012.gada 18.jūlija – tiesības uz vecuma pensiju piecus gadus pirms šā panta pirmajā daļā noteiktā vecuma sasniegšanas, ja apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 25 gadiem, ir bērna vecākam vai aizbildnim, kurš laika periodā, līdz bērns sasniedzis 18 gadu vecumu, ne mazāk kā astoņus gadus ir aprūpējis piecus vai vairāk bērnus vai bērnu, kurš normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā vismaz astoņus gadus ir bijis atzīts par bērnu ar invaliditāti.

Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka Administratīvās rajona tiesas 2013.gada 20.septembra spriedumā ietvertais pamatojums, tostarp piemērojamo tiesību normu interpretācija un faktisko apstākļu noskaidrošana, ir pareizs un pilnībā pietiekams, tādēļ, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307.panta ceturto daļu, Administratīvā apgabaltiesa pievienojas pirmās instances tiesas sprieduma argumentācijai un to neatkārto.

[10] Pieteicēja apelācijas sūdzībā argumentē, ka komisijas atzinumi nav noformēti uz komisijas veidlapas un tiem nav reģistrācijas numuru, līdz ar to tiem nav arī juridiska spēka. Turklāt atzinuma sagatavošanai bija nepieciešama visa pieteicējas dēla medicīniskā dokumentācija, nevis atsevišķu dokumentu kopijas.

Pirmkārt, apgabaltiesa vērš pieteicējas uzmanību uz to, ka, lai aģentūra izdotu pieteicējas pieprasīto administratīvo aktu par vecuma pensijas ar atvieglotiem noteikumiem piešķiršanu, pensijas piešķiršanai nepieciešamie dokumenti jāiesniedz pašai pieteicējai. Tas izriet no likuma „Par valsts pensijām" 27.panta. Līdz ar to nav pamatots pieteicējas arguments par to, ka tikai tiesai un aģentūrai bija nepieciešams vākt papildus dokumentus par pieteicējas dēla veselības stāvokli, jo, ja pieteicēja zina, ka ir vēl citi medicīniskie dokumenti, kurus komisija nav izvērtējusi, tad pieteicējai, ja viņai ir aktuāls pieteikumā izteiktais prasījums, vismaz bija jānorāda, kurā iestādē šādi dokumenti glabājas.

Taču izskatāmajā gadījumā, tā kā pieteicēja nepieciešamos dokumentus par to, ka viņas dēls līdz pilngadības sasniegšanai bija atzīts par bērnu invalīdu, nebija iesniegusi, gan aģentūra, gan pirmās instances tiesa bija vērsušās komisijā, lai saņemtu ziņas par to, vai pieteicējas dēls bija atzīstams par bērnu invalīdu. No aģentūras iesniegtajām medicīnisko dokumentu kopijām (*lietas 42. – 65.lapa*), kas tika nosūtītas komisijai atzinuma sagatavošanai, konstatējams, ka komisijai iesniegto dokumentu apjoms bija pietiekams, lai sagatavotu atzinumu, un par dokumentu nepietiekamību komisija nav norādījusi. Apgabaltiesa atkārtoti norāda, ka gadījumā, ja pieteicējas rīcībā ir citi pierādījumi, pieteicējai bija tie jāiesniedz atbilstoši likuma „Par valsts pensijām" 27.pantā noteiktajam.

Aģentūrā un pirmās instances tiesā saņemtās ziņas tika ietvertas komisijas 2012.gada 14.septembra un 2013.gada 6.augusta atzinumos, kas uzskatāmi par uz lietu attiecināmiem un ticamiem pierādījumiem. Pārbaudot, vai pieteicējas minēti trūkumi atzinumu noformēšanā (atzinumi nav uz komisijas veidlapas, un tiem nav reģistrācijas numura) rada tādu defektu, lai būtu pamats izslēgt tos no pierādījumu klāsta, apgabaltiesa konstatē, ka atzinumus atbilstoši kompetencei izdevuši komisijas ārsti eksperti, tajos nav neatrunātu labojumu, dzēsumu un citu defektu, kas radītu apgabaltiesai šaubas par ārstu ekspertu veikto secinājumu autentiskumu. Komisija 2013.gada 6.augusta atzinumu nosūtīja pirmās instances tiesai ar pavadvēstuli uz savas veidlapas, un šī pavadvēstule reģistrēta komisijas nosūtāmo dokumentu reģistrā (*lietas 81.lapa*).

Atbilstoši Dokumentu juridiskā spēka likuma 4.panta pirmajai daļai, lai dokumentam būtu juridisks spēks, tajā iekļauj šādus rekvizītus: 1) dokumenta autoru nosaukums; 2) dokumenta datums; 3) paraksts. Apgabaltiesa konstatē, ka atzinumi noformēti, ievērojot minētās tiesību normas prasības, līdz ar to nav konstatējami procesuāli trūkumi atzinumu noformēšanā.

[11] Pieteicēja, apstrīdot sākotnēji pieņemto lēmumu, argumentēja aģentūrai, ka pieteicējas dēla tēvam iepriekš tika piešķirta vecuma pensija ar atvieglotiem noteikumiem kā personai, kura aprūpējusi bērnu invalīdu. Apgabaltiesa, saņemot nepieciešamo informāciju no aģentūras, konstatē, ka tik tiešām aģentūra bija piešķīrusi šāda veida pensiju pieteicējas dēla tēvam, taču vēlāk atcēla savu lēmumu (*lietas 121.lapa*), ar kuru /pers. I/ (pieteicējas dēla tēvam) no 2009.gada 1.janvāra tika piešķirta pensija ar atvieglotiem noteikumiem kā bērna invalīda tēvam. Līdz ar to izskatāmajā gadījumā nav pamata atzīt, ka attiecībā uz pieteicēju ir pārkāpts vienlīdzības princips.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras administratīvā akta izdošanu – vecuma pensijas piešķiršanu ar atvieglotiem noteikumiem.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā vienā mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente I.Kaļiņina

Tiesnese S.Liniņa

Tiesnese U.Mihailova